

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ	
ПРИМЉЕНО	01.07.2011
ОРГАНИЗЕД	БРОЈ
0603	218/15

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију На својој XIX седници одржаној 21. априла 2011. године, Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Александре Вујко под насловом „Фрушка гора и Вршачке планине – садашње и будуће дестинације спортско-рекреативног туризма“.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Јован Ромелић, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Друштвена географија, 03. 04. 2000., председник;2. др Јован Плавша, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Регионална географија, 17. 03. 2005., ментор – члан;3. др Лазар Лазич, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Физичка географија, 16. 06. 2006., члан;4. др Зоран Тунтев, ванредни професор Факултета за туризам и угоститељство у Охриду, ужа научна област туризам и хотелијерство, 01. 09. 2010., члан.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Александра, Борђе, Вујко2. Датум рођења, општина, република: 20. 10. 1980., Осијек, Хрватска3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 02. 06. 2008. године, Универзитет привредна академија, Факултет за спорт и туризам, Нови Сад, „Фрушка гора – дестинација за бициклички туризам“4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Туризам
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
„Фрушка гора и Вршачке планине – садашње и будуће дестинације спортско-рекреативног туризма“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
<p>Докторска дисертација садржи укупно 15 поглавља на 349 страна, затим 131 табелу, 86 слика, 31 карату, 45 графикона, 66 фуснота, 4 прилога, 160 литературних и других извора. Поред Предговора, Биографије и Кључне документацијске информације као издвојених делова у раду, докторска дисертација садржи укупно 15 поглавља, а то су:</p> <ul style="list-style-type: none">- УВОД (страна 8-13);- ТУРИЗАМ НА ПЛАНИНАМА (стр. 14-28);

- ТУРИСТИЧКО-ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ПРИРОДНЕ ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ ФРУШКЕ ГОРЕ И ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА КАО ОСНОВА РАЗВОЈА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА (стр 29-56);
- АНТРОПОГЕНЕ ВРЕДНОСТИ КАО ВАЖАН ДОПУНСКИ ФАКТОР РАЗВОЈА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА (стр 57-94);
- РЕЗУЛТАТИ АНКЕТНОГ ИСТРАЖИВАЊА О МОТИВИМА И СТАВОВИМА ПРЕМА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОМ ТУРИЗМУ НА ВОЈВОЂАНСКИМ ПЛАНИНАМА (стр 95-161);
- ВАЛОРИЗАЦИЈА ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ЛОКАЛИТЕТА РЕЛЕВАНТНИХ ЗА РАЗВОЈ СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА НА ВОЈВОЂАНСКИМ ПЛАНИНАМА (стр 162-171);
- ЗОНИРАЊЕ ПРОСТОРА ФРУШКЕ ГОРЕ И ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА ЗА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ (стр 172-210);
- МАТЕРИЈАЛНА БАЗА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА НА ВОЈВОЂАНСКИМ ПЛАНИНАМА (стр 211-243);
- ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ ТУРИСТА НА ФРУШКОЈ ГОРИ И ВРШАЧКИМ ПЛАНИНАМА (стр. 244-250)
- ОДРЖИВИ ТУРИЗАМ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СА ОСВРТОМ НА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ НА ФРУШКОЈ ГОРИ И ВРШАЧКИМ ПЛАНИНАМА (стр 251-265);
- ПРОЦЕНА ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАКА, ПОВОЉНОСТИ И НЕПОВОЉНОСТИ СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА НА ВОЈВОЂАНСКИМ ПЛАНИНАМА (SWOT АНАЛИЗА), (стр 266-281);
- СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ НА ПЛАНИНАМА У СЛОВЕНИЈИ – АНАЛИЗА УПОРЕЂИВАЊА СТАЊА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА СЛОВЕНИЈЕ СА СТАЊЕМ СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА НА ФРУШКОЈ ГОРИ И ВРШАЧКИМ ПЛАНИНАМА (БЕНЧМАРК), (стр 282-310);
- ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА (стр 311-332);
- ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА (стр 333-342);
- ПРИЛОЗИ (стр 343-349).

У поглављу *Увод* дефинисани су проблем и предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања. Издвојене су научне хипотезе, као и коришћене научне методе и указано је на значај, односно научни допринос докторске дисертације.

Кроз поглавље *Туризам на планинама* обрађена су два одељка: *Војвођанске планине као туристичка вредност* и *Спортско-рекреативни туризам* у оквиру којих је дефинисан појам спортско-рекреативног туризма, а затим дат теоријски приказ основних карактеристика појединих спортско-рекреативних активности и спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама (бициклизам, планинарење, теренско јахање, лебдење падобран крилом, летење моторним змајевима и пуштање ваздушних змајева, гађање лоптицама које бојају (*paintball*) на Фрушкој гори и Вршачким планинама и купалишни туризам на Фрушкој гори).

Поглавље *Туристичко-географски положај и природне туристичке вредности Фрушке горе и Вршачких планина као основа развоја спортско-рекреативног туризма* даје анализу туристичко-географског положаја као важне компоненте у развоју туризма, затим рељефних и климатских услова за развој спортско-рекреативног туризма, те хидрографских и биогеографских услова. Кроз поменуто одељке свеобухватно су анализиране природне предиспозиције Фрушке горе и Вршачких планина за развој спортско-рекреативног туризма.

У поглављу *Антропогене вредности као важан допунски фактор развоја спортско-рекреативног туризма* истражена су: археолошка налазишта, остаци средњовековних тврђава и кула, манастири, спомен-обележја, просторне културно-историјске целине, фолклорно наслеђе и простори народног неимарства и манифестације као туристичке вредности. Овим истраживањима истражене су могућности унапређења и допуне спортско-рекреативне туристичке понуде културним садржајима и њиховог повезивања у контексту формирања појединих тематских рута (језерска бицикличка рута, манастирска и друго).

Кроз поглавље *Резултати анкетног истраживања о мотивима и ставовима према спортско-рекреативном туризму на војвођанским планинама* дата је анализа истраживања мотивације и ставова испитаника са простора Новог Сада и Вршица, као најзначајнијих насеља у подножјима Фрушке горе, односно Вршачких планина. Важан део овог поглавља је анализа резултата истраживања мотивације и ставова туристичких агенција са територија Новог Сада и Вршица

према спортско-рекреативном туризму на војвођанским планинама.

Поглавље **Валоризација природних и културних локалитета релевантних за развој спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама** даје анализу вредновања планина путем два метода. Први, знатно једноставнији метод, био је квантитативно-квалитативни метод. Други, сложенији је метод Хилари ду Крос, а који је модификовала Олга Хацић и сарадници.

У поглављу **Зонирање простора Фрушке горе и Вршачких планина за спортско-рекреативни туризам** извршено је адекватно зонирање простора Фрушке горе и Вршачких планина, а анализиране су и стазе унутар појединих зона.

Кроз поглавље **Материјална база спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама** даје целовиту анализу саобраћајница и саобраћаја на простору Фрушке горе и Вршачких планина затим смештајних капацитета по зонама спортско-рекреативног туризма.

Поглавље **Туристички промет спортско-рекреативних туриста на Фрушкој гори и Вршачким планинама** даје свеобухватну анализу и статистички приказ броја и ноћења свих туриста, као и туриста који су учествовали у спортско-рекреативним активностима. Ова анализа употпуњена је вредним подацима о просечној потрошњи спортско-рекреативних туриста.

Кроз поглавље **Одрживи туризам и заштита животне средине са освртом на спортско-рекреативни туризам на Фрушкој гори и Вршачким планинама** анализиране су опште мере заштите у националном парку „Фрушка гора“ и у заштићеном природном добру „Вршачке планине“. Овде је дата и анализа одрживости спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама.

У поглављу **Процена предности и недостатака, повољности и неповољности спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама (SWOT анализа)** анализиране су предности (снаге), недостаци (претње), повољности (могућности) и неповољности (опасности) за развој спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама.

Кроз поглавље **Спортско-рекреативни туризам на планинама у Словенији – анализа упоређивања стања спортско-рекреативног туризма Словеније са стањем спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама (Бенчмарк)** анализиране су развијене спортско-рекреативне дестинације у Словенији, да би се могло сагледати реално стање ове врсте туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама.

У **Закључку** су изнесени најзначајнији резултати до којих је кандидаткиња дошла у свим деловима докторске дисертације и потврђене су или одбачене постављене хипотезе.

Део рада **Литература и извори података** даје прецизне наводе за 160 различитих, претежно савремених релевантних извора, од којих је један број књига и научних чланака на енглеском језику. Од укупног броја извора 49 су актуелни сајтови.

Поглавље **Прилози** даје неколико табела у којима су примери вредновања природних и културно-историјских локалитета (квантитативно-квалитативни метод) на Фрушкој гори и Вршачким планинама.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Након уводног дела рада, у поглављу **Туризам на планинама** кандидаткиња је на адекватан начин објаснила појам спортско-рекреативног туризма кроз дефиниције које су прихваћене у стручној литератури, а потом је указала и на основне карактеристике појединих спортско-рекреативних активности које је могуће упражњавати на Фрушкој гори и Вршачким планинама.

У поглављу **Туристичко-географски положај и природне туристичке вредности Фрушке горе и Вршачких планина као основа развоја спортско-рекреативног туризма** кандидаткиња на основу релевантних елемената вреднује туристичко-географског положај војвођанских планина којим је анализирила географски положај планина. Посебно је важно вредновање туристичког

положаја у односу на главне емитивне центре Србије (Нови Сад и Београд), одакле на поменуте планине долази највећи број туриста. Унутар одељка о рељефним условима за развој спортско-рекреативног туризма кандидаткиња је анализирила основне рељефне погодности за поједине спортско-рекреативне активности. Код свеобухватне анализе климатских услова, посебно је важно одређивање оптималног периода за упражњавање приказаних спортско-рекреативних активности. Анализом вода и њиховог значаја за развој спортско-рекреативног туризма, кандидаткиња целовито сагледава укупне хидрографске услове и могућност коришћења појединих хидрографских објеката у спортско-рекреативне сврхе. Биогеографски услови су важни за развој спортско-рекреативног туризма, па је анализа овог сегмента природе указала и на повољности које пружају поједини сектори војвођанских планина.

Поглавље *Антропогене вредности као важан допунски фактор развоја спортско-рекреативног туризма* не спада у најважнија у овој дисертацији, али доноси веома добру анализу културно-историјских вредности, које кандидаткиња види као допунске садржаје у оквиру пијединих зона и стаза. У том циљу урађена је адекватна анализа археолошких налазишта, остатака средњовековних тврђава и кула, манастира, историјских спомен-обележја, просторних културно-историјских целина, фолклорног наслеђа и простора народног неимарства, те најважнијих манифестација. Ова анализа је важна и због тога што даје бојне примере садашњег повезивања културно-историјских локалитета са појединим облицима спортско-рекреативних активности или указује на могућности њиховог повезивање у будућности.

Поглавље *Резултати анкетног истраживања о мотивима и ставовима према спортско-рекреативном туризму на војвођанским планинама* спада у најважније делове ове дисертације и указују на велики значај анкетних истраживања. Кроз истраживања мотивације и ставова испитаника са простора Новог Сада и Вршца према спортско-рекреативном туризму на Фрушкој гори и Вршачким планинама, кандидаткиња је анализирила две категорије варијабли: независне и зависне варијабле. У првом делу резултата кандидаткиња је обрадила и анализирила независне промењиве анкете: пол, породични статус, старост испитаника, занимање испитаника и ниво образовања. У другом делу резултата кандидаткиња је обрадила и анализирила зависне промењиве које су биле подељене у три групе варијабли. Прва група варијабли покушала је дати одговор на прву постављену хипотезу да потенцијални корисници спортско-рекреативних садржаја на Фрушкој гори и Вршачким планинама (становници Новог Сада и Вршца) упражњавају спортско-рекреативне активности. Друга група варијабли покушала је дати одговор на постављену хипотезу да је становништво најважнијих емитивних центара у подножјима планина Фрушке горе и Вршачких планина (Нови Сад и Вршац) у довољној мери упознато са свим потенцијалима за развој спортско-рекреативног туризма на планинама. Овом групом варијабли заправо је покушано доћи до података о основном предзнању испитаника када је спортско-рекреативни туризам у питању, затим њиховом мишљењу о потенцијалима за развој спортско-рекреативног туризма на планинама али и тога колико би, и да ли би под одређеним околностима сами испитаници проводили своје слободно време на планинама. Трећа група варијабли покушала је дати одговор на постављену хипотезу да узроци недовољне присутности спортско-рекреативне понуде Фрушке горе и Вршачких планина леже у недовољној заинтересованости локалне самоуправе за развој неопходне инфраструктурне мреже, непостојању интересовања субјеката туристичке привреде за креирање адекватне туристичке понуде, непостојању маркетинг приступа (карте, сајтови, адресе, телефони, контакт особе и друго), али и непостојању програма обуке, образовања и унапређења свести код локалног становништва и свих заинтересованих за развој спортско-рекреативног туризма на планини. Резултати истраживања мотивације и ставова путничких агенција са територија Новог Сада и Вршца према спортско-рекреативном туризму на војвођанским планинама кандидаткиња је анализирила 30 туристичких агенција са простора Новог Сада и 10 туристичких агенција са простора Вршца. Обухваћене су четири основне групе варијабли: природно-географске карактеристике Фрушке горе и Вршачких планина за спортско-рекреативни туризам, понуда аранжмана спортско-рекреативног туризма у туристичкој понуди агенција, понуда аранжмана спортско-рекреативног туризма у укупној туристичкој понуди Војводине и маркетинг активности туристичких агенција. Посебно је важно истаћи да су из овог истраживања проистекли бројни закључци и предлози, веома значајни за развој спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама, а све може бити од велике користи институцијама,

стручним службама и свима који раде или ће радити у туризму истраживаних простора или на било ком делу Србије.

Кроз поглавље *Валоризација природних и културних локалитета релевантних за развој спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама* кандидаткиња је вредновала планинске просторе путем два метода. Први, знатно једноставнији метод, је квантитативно-квалитативни, који омогућава велику слободу у истраживању и проценама, а заснован је на шест показатеља. Основни елементи туристичке валоризације по квантитативно-квалитативном методу, и за простор Фрушке горе и за простор Вршачких планина били су: приступачност ресурса, туристичке услуге и опрема (постојећи смештајни капацитети, комплементарна туристичка понуда и туристичке услуге - информације, комерцијализација и друго), амбијент, специфичност ресурса, значај ресурса (у зависности од тога колики је његов утицај на тржишту и колико је познат), и уметничка вредност. Вредновани су сви значајнији природни (излетишта, језера, водопади, пећине) и културни локалитети (манастири, археолошка налазишта, насеља и слично), дуж потенцијалних стаза. Други, сложенији метод је поставила Хилари ду Крос, а модификовали су га Олга Хаџић и сарадници. Пошто је сложен и заснива се на великом броју индикатора који испитују вредност природног добра, овај метод је поузданији, те је дао веома вредне резултате који се могу примењивати у будућим истраживањима.

У поглављу *Зонирање простора Фрушке горе и Вршачких планина за спортско-рекреативни туризам* кандидаткиња је на основу релевантних фактора извршила зонирање Фрушке горе и Вршачких планина. Кандидаткиња је дала веома оригиналну и добро поткрепљену анализу четири фрушкогорске зоне са укупно осам карактеристичних фрушкогорских стаза (ФА1-ФА8) унутар којих је могуће обићи, посетити или упражњавати све до сада наведене природне и културне локалитете и спортско-рекреативне активности. Укупна дужина обрађених стаза на простору Фрушке горе је око 420 km. На простору Вршачких планина кандидаткиња је издвојила две зоне са укупно три карактеристичне стазе (ВА1-ВА3) унутар којих је такође могуће обићи, посетити или упражњавати све раније наведене природне и културне локалитете и спортско-рекреативне активности. Укупна дужина стаза на простору Вршачких планина је око 65 km.

Кроз поглавље *Материјална база спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама* кандидаткиња даје реалну анализу саобраћајница и саобраћаја на Фрушкој гори и Вршачким планинама, а износи и неке предлоге који могу допринети будућем развоју туризма. Дата је адекватна анализа стања најважнијих рецептивних капацитета по зонама и дуж спортско-туристичких стаза, а веома вредна је упоредна анализа ових капацитета на Фрушкој гори и Вршачким планинама. Изузетно је значајно вредновање рецептивних капацитета, укупне понуде и свих услуга у њима, а које је кандидаткиња дала на основу неколико година истраживања, боравка у њима и на бази разговора са запосленим особљем. Појединачне оцене су даване за следеће категорије: особље (однос особља према госту, љубазност, гостопримство, предусретљивост, давање информација и друго), храна и пиће (квалитет, аутентичност, јестивост и друге органолептичке особине), хигијена (одржавање објекта и околине), садржај (пропратни садржаји), уклопљеност у простор (амбијент објекта), и инфо (могућност добијања планинарских и бицикличких карата околине, туристичких водича и других информација).

Поглавље *Туристички промет спортско-рекреативних туриста на Фрушкој гори и Вршачким планинама* доноси веома детаљну и валидну анализу статистичких и других података о броју спортско-рекреативних туриста (планинарима и бицикличким туристима) на Фрушкој гори и Вршачким планинама. Посебну вредност овом делу рада даје истраживање просечне потрошње спортско-рекреативних туриста (планинара и бицикличкиста) на Фрушкој гори и Вршачким планинама. Овакви подаци су изузетно вредни јер до сада није било сличних истраживања, а добијени резултати могу бити од велике помоћи за будуће планове развоја спортско-рекреативног, али и других облика туризма.

Кроз поглавље *Одрживи туризам и заштита животне средине са освртом на спортско-рекреативни туризам на Фрушкој гори и Вршачким планинама* кандидаткиња је анализирала могућности развоја спортско-рекреативног туризма у складу са општим принципима одрживости и настојала приказати да су наведени облици спортско-рекреативних активности одрживи у оквиру

националног парка Фрушка гора и заштићено природно добро „Вршачке планине“. На основу примењених критеријума (мотивски, просторни, еколошки, економски, функционални) и могућих облика спортско-рекреативног туризма, уз поштовање принципа одрживог развоја, кандидаткиња је дефинисала правце развоја следећих основних облика спортско-рекреативног туризма у заштићеном простору: бициклизам, планинарење, теренско јахање и друго.

У поглављу *Процена предности и недостатака, повољности и неповољности спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама (SWOT анализа)* кандидаткиња даје велики број подстицајних и ограничавајућих фактора у развоју спортско-рекреативног туризма. Прво указује на неке од најважнијих предности у развоју спортско-рекреативног туризма. Једна од најважнијих предности јесте све израженија потреба за здравијим и активнијим животом, што Фрушка гора и Вршачке планине обезбеђују и свим приликама. Кандидаткиња веома добро и прецизно запажа које штете може донети неконтролисани и неплански развој - загађивање и уништавање природних ресурса услед присуства великог броја спортско-рекреативних туриста, деградацију ресурса услед нерационалне изградње инфраструктуре за спортско-рекреативни туризам, деградацију услед нерегуларног кретања спортско-рекреативних туриста по простору, загађивање и уништавање ресурса од стране локалног становништва и привреде и деградацију ресурса због присуства објеката који нису сагласни са адекватним потребама рекреације. У делу овог поглавља дају се исправни закључци да повољан развој спортско-рекреативног туризма на војвођанским планинама мора бити и последица стварања туристичког имиџа ових дестинација, едукације, умрежавања, креирања тематских рута, али и из односа са окружењем итд. Као најважније неповољности у развоју спортско-рекреативног туризма кандидаткиња исправно истиче непостојање адекватног маркетиншког приступа, незаинтересованост туристичких агенција, туристичких организација, локалне заједнице и друго.

Поглавље *Спортско-рекреативни туризам на планинама у Словенији – анализа упоређивања стања спортско-рекреативног туризма Словеније са стањем спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама (Бенчмарк)* у коме је анализирано тринаест различитих просторних целина у Словенији, које развијају овај облик туризма, изузетно је апликативно и са бројним „рецептима“ добрих примера из праксе. Развој спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама само треба да користи ова искуства и успех ће ускоро бити видљив.

У *Закључку* су прецизно издвојени најзначајнији резултати до којих је кандидаткиња дошла у свим деловима докторске дисертације. Јасно су образложене и поткрепљене постављене хипотезе које су докторском дисертацијом потврђене или одбачене. Резултати истраживања приказани су прегледно и исцрпно, према претходно дефинисаним циљевима и задацима и пропраћени су адекватним подацима у поглављу *Прилози*.

Наведена *Литература и извори података* су веома обимни, актуелни (како домаћи тако и страни) и везани за истраживану проблематику.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Кандидаткиња има укупно 11 научних радова који су објављени или су штампани. Десет радова је део истраживања која су везана за докторску дисертацију. Два рада су категорије М51, два су категорије М53, четири рада категорије М33, један рад категорије М34 и два рада категорије М24. Радови који су објављени или прихваћени за штампу на основу резултата истраживања у оквиру рада на овој дисертацији представљени су у тексту који следи.

1. *Vujko, A. Tomka, D. (2009): "How to overcome difficulties in the creating of adequate supply for cycling tourism in the mountains of Vojvodina- SWOT analysis – Romania proceedings - The second International Tourism conference: "Sustainable Mountain Tourism - Regional Answer to Global Challenge", Eselnita, Romania, p. 316-323, M33*

У раду је на основу теренског истраживања и прикупљања других релевантних података извршена анализа предности и недостатака, повољности и неповољности бицикличког туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама и то директним испитивањем које је било спроведено међу бицикличким клубовима и организацијама на територији Војводине и Србије. Резултати овог истраживања представљају део докторске дисертације који се бавио бициклизмом на планинама.

2. **Вујко, А.** (2009): *Accommodation facilities of cycling tourism on Fruska gora hill, Hotel Link - a hotel, restaurant and gastronomy business journal, N. 10, Висока хотелијерска школа, Београд, стр. 706-715, М₃₃*

У раду су коришћене компаративна метода и метода посматрања, а циљ рада био је истраживање постојећег стања материјалне базе на планини и долажење до података у којој мери материјална база утиче на бициклички туризам имајући у виду дужину потенцијалних бицикличких стаза и могућност стационараног боравка на планини. У раду су анализирани смештајни капацитети на Фрушкој гори по зонама (зонирање Фрушке горе је био један од циљева докторске дисертације), и врсти смештаја. Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

3. **Вујко, А.** (2009): *“Валоризација природних ресурса Фрушке горе за бициклички туризам” - Зборник радова - V међународна конференција “Менаџмент у спорту, Факултет за менаџмент у спорту, Београд, стр. 696-703, М₃₃*

У овом раду се, на бази теренских истраживања, даје детаљно вредновање свих природних ресурса који се (квантитативно-квалитативна метода), уз поштовање свих норми одрживог развоја, на Фрушкој гори могу користити у развоју бицикличког туризма, као једног од најважнијих аспеката спортско-рекреативног туризма. Ова истраживања су део докторске дисертације.

4. **Вујко, А. Плава, Ј.** (2010): *Networking of Fruška gora lakes tourist offer through system of cyclepaths – case study Sot, Bruja and Moharač, Scientific and technical journal in tourism Tourism, Vol. 15 Issue 1 (2011), p. 1-10, Faculty of Science, Novi Sad; М₅₃*

У раду су представљене карактеристике фрушкогорских језера Сот, Бруја и Мохарач, а потом и предности умрежавања фрушкогорских језера системом бицикличких стаза. За циљ рада је постављено да се да предлог стазе повезане у систем и да се он искористи као основа за постављање одговарајуће анализе предности и недостатака, повољности и неповољности бицикличког туризма око фрушкогорских језера, добијене испитивањем мишљења тренутних доносилаца одлука у туризму на овом простору. Ова истраживања су део докторске дисертације.

5. **Вујко, А.** (2010): *„Предности умрежавања туристичке понуде салаша дуж Дунавске бицикличке руте системом бицикличких стаза – студија случаја Зекин салаш и салаш Стојшић, Зборник сажетака – II међународни конгрес географа, Природно-математички Факултет, департаман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад, стр. 130, М₃₄*

На основу релевантних статистичких података и постављених критеријума, у раду су утврђене две дестинације које би могле допринети већој посети спортско-рекреативних туриста корисника Дунавске бицикличке руте. Резултати истраживања су представљали основу за идентификовање Фрушке горе као потенцијалне водеће дестинације спортско-рекреативног туризма Војводине (Србије)

6. **Вујко, А., Нешић, М.** (2010): *“Детерминанте развоја бицикличког туризма на Фрушкој гори”- Зборник радова - VI међународна конференција “Менаџмент у спорту, Факултет за менаџмент у спорту, Београд, М₃₃*

Емпиријско истраживање које је спроведено на узорку од 30 путничких агенција у Новом Саду имало је за циљ да детектује основне узроке непостојања понуде за бициклички туризам на простору Фрушке горе. Применом Сурваи метода дошло се до података који указују да је овакво стање директно повезано са проблемом људских ресурса у најширем смислу. Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

7. **Вујко, А.** (2011): *“Пешачке стазе као део понуде спортско-рекреативног туризма у националном парку Фрушка гора” - часопис „Пословна економија“, 2011., бр. 2, година V, волумен IX, FABUS, Нови Сад, у штампи, M₅₁*

У раду је коришћено теренско истраживање које је било основа дефинисања простора за одвијање планинарења у околини Информативног центра на Фрушкој гори са циљем да се уочене могућности искористе за слична обележавања и осталих простора намењених пре свега за планинарење као једног од садржаја спортско-рекреативног туризма. Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

8. **Вујко, А. Плавша, Ј.** (2011): *Могућности развоја пеинтбола на Фрушкој гори – Зборник радова - I међународна конференција „Спортске науке и здравље“, Паневропски Универзитет Аперџон, Бања Лука, у штампи, M₃₃*

У раду је дат приказ, за наше просторе, једне нове активности - гађање лоптицама које бојају (paintball), за чији развој постоје веома добри услови на Фрушкој гори. Ова активност, као специфична спортско-рекреативна дисциплина, погодна је за све популације и као таква може бити веома делотворна у борби против стреса. Ово истраживање је део докторске дисертације.

9. **Vujko, A. Plavša J.** (2011): *Possibilities of improving international cross-border cooperation through cycling „Szekelys route“, Journal of tourism challenges and trends, December 2011, Bucharest, у штампи, M₂₄*

У раду су представљене промотивне технике које омладински клуб „Тинет“ из Скореновца користи у представљању „Секел руте“ на међународном тржишту. Имајући то у виду, за један од основних циљева рада био је приказ могућег повезивања региона кроз које рута пролази, и то како бројним спортско-рекреативним и културним манифестацијама, тако и природним и културним вредностима са циљем да у будућности рута пререастане у званичну бициклическу руту која би као последицу изнедрила и многе друге спортско-рекреативне садржаје. Такође, један од циљева била је и промоција Србије и Војводине, Румуније и Мађарске. Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

10. **Vujko, A. Plavša J.** (2011): *Opportunities for development of paintball as part of sports and recreational anti-stress tourism in the Fruška gora mountain (Serbia), Geojournal for Tourism and Geosites, 7,1 University of Oradea, Department of Geography, Tourism and Territorial Planning, Oradea, (електронска верзија Article no. 07109-79, p. 95-107) M₂₄*

У раду су анализирани локације на Фрушкој гори погодне за развој гађања лоптицама које бојају (paintball) као дела спортско-рекреативне активности. Једна од метода која се користила била је бенчмарк метода којом се упоређивало стање активности на Апусенима (Румунија) са тренутним стањем активности на Фрушкој гори (клуб „Монкс“ у Врднику). Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

11. **Вујко, А., Плавша, Ј.** (2011): *Бициклически туризам и регионални развој – студија случаја Фрушка гора - часопис „Пословна економија“, 2012., бр. 1, година VI, волумен X, FABUS, Нови Сад, у штампи, M₅₁*

Истраживање је било комбинација квантитативних метода (упитници, статистика и интернет анализе) и квалитативних метода (интервју, разговор и писани документи). У том смислу, за циљ рада је постављено да се прикаже директан економски утицај бициклическог туризма (промет спортско-рекреативних туриста на планини) и индиректан економски утицај бициклическог туризма (умрежавање простора системом бициклических стаза, међурегионална сарадња, отварање многих радних места и друго). Резултати овог истраживања су део докторске дисертације.

VII ZAKЉUČCI OДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основна хипотеза од које се пошло у раду била је да се докаже да Фрушка гора и Вршачке планине располажу вредностима, атрактивностима и другим погодностима за квалитетну спортско-рекреативну туристичку понуду, што се испоставило као тачна констатација. Повољан туристичко-географски положај планина у односу на наше највеће емитивне центре Нови Сад и Београд, али и у односу на суседне регионе (Хрватску и Румунију што у будућности може представљати одличну основу за прекограничну сарадњу), чини да ове дестинације поседују веома битне атрибуте за развој спортско-рекреативног туризма, што омогућава да у будућности поприме имиџ међународних спортско-рекреативних простора. Затим, природне и културне вредности које су и до сада биле основ за развој свих облика туризма представљају одличан подстицај за долазак спортско-рекреативних туриста и на Фрушку гору и на Вршачке планине. Посебна компаративна предност била би у разноврсности простора и различитости од околне војвођанске равнице. Следећа хипотеза полазила је од предпоставке да потенцијални корисници спортско-рекреативних садржаја на Фрушкој гори и Вршачким планинама (становници Новог Сада и Вршца) упражњавају спортско-рекреативне активности, што се такође испоставило као тачна констатација. Будућа спортско-рекреативна понуда, мора се базирати на привлачењу спортско-рекреативних туриста из ових градовима, али и из Београда и шире околине. То употпуњује потврђена хипотеза да је становништво Новог Сада, Вршца и Београда у довољној мери упознато са свим потенцијалима за развој спортско-рекреативног туризма на планинама. Нажалост, непостојање адекватне маркетинг стратегије развоја спортско-рекреативног туризма, утиче и на перцепцију потенцијалних корисника спортско-рекреативних услуга. Тренутно се на Фрушкој гори и Вршачким планинама упражњавају бројне спортско-рекреативне активности, јер за њихово упражњавање постоје ресурси, али се те активности углавном одвијају самоиницијативно, што за собом повлачи узрок релативно малог броја корисника (тренутно на Фрушкој гори и Вршачким планинама не постоји ниједна стална туристичка спортско-рекреативна понуда). Узроци недовољне присутности спортско-рекреативне понуде Фрушке горе и Вршачких планина леже у недовољној заинтересованости локалне самоуправе за развој неопходне инфраструктурне мреже, непостојању интересовања субјеката туристичке привреде за креирање адекватне туристичке понуде, непостојању маркетинг приступа (карте, сајтови, адресе, телефони, контакт особе и друго), и непостојању програма обуке, образовања и унапређења свести код локалног становништва али и свих заинтересованих за развој туризма на планини. Ова хипотеза се такође испоставила као тачна констатација. Међутим, приликом истраживања узрока недовољне присутности спортско-рекреативне понуде на овим планинама дошло се до закључка да будућност спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама добрим делом зависи и од адекватне промоције, како појединачних ресурса на њима, тако и целе наше земље као будуће спортско-рекреативне дестинације. Јасно је да путничке агенције морају бити главни промотери спортско-рекреативног туризма. Неке су већ схватиле значај промотивних активности, као и то да се већина домаћих туриста који се желе бавити спортско-рекреативним туризмом, али и странаца који су у пропутовању кроз нашу земљу, пре свега ослања на путничке агенције. Спортско-рекреативни туризам Фрушке горе и Вршачких планина јесте фактор одрживог развоја простора који им гравитира. Имајући у виду да је спортско-рекреативни туризам заправо одрживи облик туризма јасна је неопходност провођења озбиљнијих пројеката (неколико је у реализацији) који би убрзали и потенцирали развој оваквог облика туризма на планинама, тако да се и ова хипотеза испоставила као тачна. На простору Фрушке горе могуће је извршити зонирање и издвојити четири карактеристичне зоне, а на простору Вршачких планина две карактеристичне зоне, унутар којих су се трасирале најбоље бицикличке, пешачке и коњичке стазе. У оквиру потврде исправности ове хипотезе битно је додати да су све трасиране стазе одрживе и изводљиве било да је у питању једнодневна или вишедневна возња бицикала, планинарење или јахање коња. Такође, унутар тих стаза је могуће уредити и одређене пунктове

на којима је могуће, поред основних, упражњавати и неке додатне спортско-рекреативне активности као што су гађање лоптицама које бојају, летење, змајарење или купање на језерима. Имајући то у виду, следећа хипотеза која каже да систем трасираних стаза треба да буде окосница развоја и свих осталих облика спортско-рекреативног туризма као мрежа која прожима и спаја и све друге облике спортско-рекреативног туризма на планинама, такође се показала као тачна. Стање материјалне базе туризма у односу на истраживања постојеће понуде (смештајни капацитети) и тражње (промет туриста), је на поприлично лошем нивоу, што се такође испоставило као тачна констатација. Наиме, сви постојећи смештајни капацитети су нажалост веома неравномерно распоређени, а утврђена је и неравномерност у врсти и категорији објеката. Смештајни капацитети могу да задовоље тренутну туристичку спортско-рекреативну посету, али развој спортско-рекреативног туризма захтеваће и повећање угоститељских капацитета. Уочава се већ сада потреба за проширењем смештајних капацитета на просторима планина. У првом плану би била излетишта на Фрушкој гори и Вршачким планинама и језера на Фрушкој гори која поред поменутих планинарских домова и дечјих одмаралишта имају простора и за уређене кампове, којих на простору планина тренутно нема. Структура угоститељских објеката за смештај показује и недовољну изграђеност и неравномерну распоређеност комплементарних објеката за смештај (соба за издавање у приватном смештају, пансиона, бунгалова салаша и друго). Са друге стране, објекти за исхрану и пиће показују нешто већу разноврсност (према типовима објеката), као и бројност, што је у складу са потребним односом угоститељских смештајних и објеката за исхрану и пиће. Изградња еко бунгалова или кампова задовољила би потребе спортско-рекреативних туриста, а развој смештајних капацитета би свакако могао да обухвати и приватни смештај дуж спортско-рекреативних стаза на планинама (под условом да се реши категоризација објекта). Салаша (постоји један у селу Нерадин, али не пружа услуге смештаја) би могли да се уклопе у проширење комплементарних облика смештаја. Неопходно је све будуће објекте адекватно уклопити у амбијент и урадити детаљан план функционалне уклопљености у простор. Ово се пре свега односи на објекте лоциране уз или у заштићеним зонама. Дакле, рецептивни потенцијал на планинама постоји, али није активиран у сврхе развоја спортско-рекреативног туризма. Интерес за даљим растом прихватних могућности Фрушке горе и Вршачких планина, не налази се само у повећаном туристичком промету који би уследио, већ и развоју локалног предузетништва, што би омогућило већу запосленост становништва. Већи обим туристичког промета задржао би младе на планинским селима, у својим породичним кућама, што би могло утицати на промену старосне структуре, а такође и на задржавање младих на родитељским газдинствима. Ово би утицало и на смањење проблема пренасељености градских места и насеља (Нови Сад, Вршац, Сремски Карловци, Шид и друго) и истовремено ефикасније коришћење пољопривредног земљишта, што би непосредно утицало и на уређење простора (одржавање стаза). Анализом повољности и неповољности одрживог развоја спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама, могуће је утврдити потенцијал за развој најразличитијих облика спортско-рекреативног туризма на планинама, а анализом предности и недостатака одрживог развоја спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама, могуће је утврдити позицију војвођанских планина у ширем региону, такође се утврдило као тачна констатација. Наиме, сваки поједини део Фрушке горе и Вршачких планина, на коме би се у будућности могле трасирати стазе за спортско-рекреативни туризам, може опстати само ако се сачува целокопан простор планина. Једни од најодговорнијих за то очување јесу сами спортско-рекреативни туристи. Непримерен однос спортско-рекреативног туристе према простору, а у првом реду оних који се самоиницијативно крећу по планинама, оставља далекосежне последице за развој спортско-рекреативног туризма у будућности, и његова је најозбиљнија претња. Међутим, одговорност за развој спортско-рекреативног туризма на планинама носе и путничке агенције, туристичке организације, спортски савези, друштва, клубови, локална самоуправа, покрајински секретаријати, па и сама држава Србија. Сви они су ти који морају обезбедити конкурентност спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама као и имиџ ових планина код потенцијалних посетилаца. Поред тога, развој спортско-рекреативног туризма, што је више могуће, мора остати у рукама локалног становништва. Надзор над његовим развојем, исто као и добит која се остварује, треба да буде у рукама целе заједнице. На исти начин, они који заиста остварују добит треба да улажу у заштиту и очување животне средине. У том смислу, образовање долази на прво место. Оно што је потребно јесте развијање свести локалне заједнице, а пре свега оних који доносе одлуке, да

очување животне средине, на коме спортско-рекреативни туризам мора да се заснива, може бити у исто време и економски исплативо и интегрисано у њихов свакодневни живот. То би значило да било који облик спортско-рекреативног туризма (бициклизам, планинарење, теренско јахање и друго), може бити одржив само уколико је планиран и развијан од стране свих субјеката у туризму који су свесни значаја његовог развоја. Ако се спортско-рекреативни туризам овако посматра, односно као могући потенцијал у оквиру шире и дугорочније развојне стратегије, може се рачунати на то да ће он испунити своју економску и друштвену сврху без нарушавања природних и антропогених ресурса који треба да опстану и након што спортско-рекреативни туристи оду.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Предузете истраживачке активности и коришћене статистичке методе, као и приказани резултати, представљају адекватну научну апаратуру, помоћу које је приказано стање спортско-рекреативног туризма на Фрушкој гори и Вршачким планинама.

Резултати истраживања одговарају постављеним циљевима и задацима истраживања и приказани су јасно и прегледно помоћу карата, табела и графикона, уз одговарајућа тумачења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидаткиња је резултате истраживања јасно и прецизно тумачила, вршећи научну компарацију са резултатима из других истраживања у Србији и иностранству. Наведена литература је врло обимна, савремена и везана за проблематику спортско-рекреативног туризма. На основу начина приказивања и тумачења података, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?
Докторска дисертација мр Александре Вујко написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?
Дисертација садржи све битне елементе који представљају оригиналан научни допринос у области изучавања спортско-рекреативног туризма.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?
Резултати истраживања докторске дисертације мр Александре Вујко представљају прво детаљно

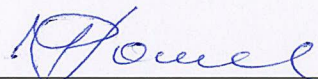
X ПРЕДЛОГ

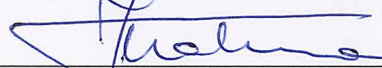
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

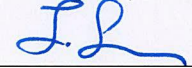
На основу укупног сагледавања оцене докторске тезе кандидаткиње мр Александре Вујко, под насловом "ФРУШКА ГОРА И ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ – САДАШЊЕ И БУДУЋЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА", Комисија позитивно оцењује ову дисертацију и предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду да прихвати позитивну оцену и одобри кандидаткињи да докторску дисертацију под овим насловом јавно брани.

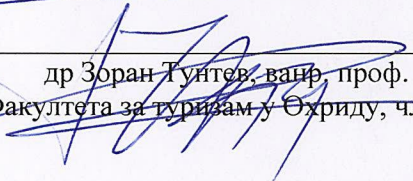
У Новом Саду, 10. 06. 2011.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

 др Јован Ромелић, ред. проф.
 ПМФ-а у Новом Саду, председник

 др Јован Плавша, ред. проф.
 ПМФ-а у Новом Саду, ментор - члан

 др Лазар Лазич, ред. проф.
 ПМФ-а у Новом Саду, члан

 др Зоран Тунтев, ванр. проф.
 Факултета за туризам у Охриду, члан